

Голас Рацзімы

Ліськ ІСТ
Краснодольская 9
Беларуская ім. Дзюжына

№ 39 (1250) ВЕРАСЕНЬ 1972 г. ВІДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ ГОД ВІДАННЯ 17-ТЫ ЦАНА 2 КАП.

СВЯТА БРАТНІХ ЛІТАРАТУР

У зялёнай летняй вопратцы ступіў на беларускую зямлю верасень, але раптам спахаліўшыся, шчодрэ сыпануў золата на бярозавыя галіны, чырванню падфарбаваў клёны, ніжэй прыгнуў цяжкія гронкі рабін. Руплівая гаспадыня-восень нібы спышалася прыбраць свае ўладанні да прыезду дарагіх гасцей, якіх чакала Беларусь. І не спазнілася — святочным восеньскім уборам сустрэла наша сталіца пасланцоў усіх братніх рэспублік краіны, што прыехалі ў Мінск на Тыдзень літаратурнага народаў Савецкага Саюза, прысвечаны 50-годдзю ўтварэння СССР.

Ужо ў кароткіх прывітальных прамовах, якія гучалі 11 верасня ў мінскім аэрапорце і на пероне чыгуначнага вакзала, куды прыбывалі госці з Расіі, Таджыкістана, Літвы, Кіргізіі, Украіны, Грузіі, слова «тыдзень» атрымала незвычайны моўны сінонім — «свята». Сапраўды, сустрэча пісьменнікаў савецкіх рэспублік са сваімі беларускімі калегамі, са сваімі шматлікімі чытачамі стала зялікім святам дружбы.

Братэрства народаў Краіны Саветаў жывіць і мацуе не толькі нашу эканоміку, але і нашу культуру, літаратуру. Здабыткі беларускай літаратуры, прадстаўнік якой Іван Мележ адзначаны сёлета самай высокай літаратурнай узнагародай краіны — Ленінскай прэміяй, грунтуюцца не на адной нацыянальнай глебе. Яны таксама і вынік творчага ўздзеяння лепшых традыцый рускай, украінскай, грузінскай, кіргізкай, казахскай паэзіі і прозы.

За 25 пасляваенных год на беларускую мову з моваў народаў СССР перакладзены 2759 кніг агульным тыражом 96,3 мільёна экзэмпляраў. У сваю чаргу творы Я. Купалы, Я. Коласа, К. Крапівы, М. Лынькова,

П. Броўкі, М. Танка, І. Мележа, І. Шамякіна, А. Куляшова, В. Быкава, П. Панчанкі праз праклады атрымалі папулярнасць у мільёнаў чытачоў ва ўсіх кутках многанацияльнай Савецкай краіны. Кнігі беларускіх пісьменнікаў толькі на рускай мове выдзваліся 604 разы тыражом каля 40 мільёнаў экзэмпляраў.

Аб дружбе, якую мы адчуваем у поціску братніх рук, якую мы бачым у светлым абліччы нашай пераўтворанай зямлі, якую чуем у нашых звонкіх песнях, гаварыў народны пісьменнік Беларусі Максім Танк, адкрываючы вечар у зале Белдзяржфілармоніі, прысвечаны пачатку Тыдня літаратурнага народаў СССР.

У прэзідыуме — кіраўнікі ўрада і Кампартыі рэспублікі, пісьменнікі, дзеячы навукі і культуры, знатныя рабочыя. На трыбуну адзін за адным узнікаюцца тыя, чые імёны мы бачым на вокладках кніг, чые творы сталі для нас настайнікам, дарадчыкам, сябрам: вядомы рускі пісьменнік Віталій Закруткін, прадстаўнік Украіны Аляксей Палтарацкі, беларускі пісьменнік Максім Лужанін, пасланец Узбекістана Талкун Імамхаджаеў, лінгвіст Уладзімір Дзягілеў, казахскі паэт Кайрат Жумагаліеў, гоць з Кіргізіі Тален Шамшыеў, туркменскі пісьменнік Какалы Бердыеў, латвійскі паэт Еранім Стулпан...

Толькі дзень правялі госці на нашай зямлі, яшчэ няшмат уражанняў, але ўбачанае дае падставу гаварыць аб шчырай гасціннасці беларусаў. І гучаць паэтычныя радкі, як прызнанне ў любові да гераічнага і працавітага беларускага народа — раніцай пісьменнікі агледзелі горад, усклалі вянок да абеліска на плошчы Перамогі, пабы-

валі на некаторых прадпрыемствах.

На мінскіх заводах імя Арджанікідзе, аўтаматычных піній, гадзіннікавым і трактарным адбыліся першыя сустрэчы з чытачамі, а наперадзе шляхі дарогі Беларусі, па якіх накіраваліся ўдзельнікі Тыдня.

Хлебам-соллю, букетамі кветак сардэчна сустрэкалі пісьменнікаў жыхары маладога горада Салігорска і старажытнага Віцебска, працоўныя Магілёўшчыны і Гомельшчыны, рабочыя Рагачоўскага малочна-кансервавага камбіната і хлебарабы калгаса «Прагрэс» Гродзенскага раёна.

Армянскі паэт-перакладчык Варткес Бабаян у Магілёўскім краязнаўчым музеі ўбачыў стэнд, прысвечаны свайму земляку Генрыху Захарану, удзельніку абароны Магілёва, члену гарадской падпольнай групы «Непакораныя», загінуўшаму ў 1943 годзе ў засценках СД.

Мікалай Шундзік, галоўны рэдактар часопіса «Волга», жыве і працуе ў Саратаве, але дзед яго і бацька нарадзіліся ў вёсцы Рабінаўка Слаўгарадскага раёна. Паездка пісьменніка на радзіму бацькоў была вельмі хваляючай.

Грузінскаму паэту Хута Берулаве цікава было пазнаёміцца з жыццём беларускай вёскі, яе праблемамі і дасягненнямі. Яму асабліва спадабаўся Мінск. «Горад прыгожы сам па сабе, — сказаў Берулава, — але

дарагім ён становіцца дзякуючы людзям».

Багатыя ўражання і цікавыя сустрэчы на беларускай зямлі праз пэўны час, безумоўна, адлюструюцца ў нарысах, вершах, аповесцях пісьменнікаў розных рэспублік.

Заклучны акорд Тыдня брацкіх літаратур прагучаў над Нёманам, на радзіме Якуба Коласа. 17 верасня тут, ва ўрочышчы Дубы каля Мікалаеўшчыны, адбылося вялікае свята паэзіі.

Глыбока сімвалічна, што ў прэдадзень 90-годдзя з дня нараджэння слаўнага песняра Беларусі, паэта-інтэрнацыяналіста, яго родны кут пачуў шметкоўную песню-гімн у гонар дружбы і братэрства савецкіх народаў.

**Дружбаў народаў магутна краіна,
Моц наша ў згодзе святой,
Будзь жа шчасліва ты,
наша пціца,
Вечна свяці яснатой!**

Гэтыя Коласавы радкі можна было паставіць эпіграфам да свята, якое адбылося ў заключны дзень Тыдня літаратурнага народаў СССР.

...Ва ўрочышчы, упрыгожаным дзяржаўнымі флагамі ўсіх саюзных рэспублік, сабраліся тысячы гараджан і вяскоўцаў. Усе позіркі скіраваны на эстраду, пабудаваную ў засені векавых дубоў. На ёй побач з гасцямі з братніх рэспублік беларускія пісьменнікі.

Шчырае паэтычнае слова, на якой бы зямлі яго ні нарадзілася, знаходзіць водгук у сэрцах людзей. Гэта пацвердзілі шчодрыя апладысменты, якімі ўзнагародзілі прысутныя выступленні калмыцкага народнага паэта Давіда Кугульцінава, рускага паэта-песенніка Віктара Бокава, украінскай паэтэсы Наталлі Кашчук, літоўскага паэта Альфонсаса Малдоніса.

А потым удзельнікі Тыдня разам з гасцямі паэтычнага свята гарача апладыравалі майстэрству самадзейных і прафесійных артыстаў, якія наладзілі вялікі канцэрт.

Тыдзень братніх літаратур у Беларусі стаў знамянальнай і хваляючай падзеяй у культурным жыцці рэспублікі.

НА ЗДЫМКУ УВЕРСЕ: удзельнікі Тыдня літаратурнага народаў СССР (злева направа) Аляксей САВІЦКІ (Беларусь), Абдужабар КАХОРЫ, Хабібўла ФАЙЗУЛО (Таджыкістан), Давід КУГУЛЬЦІНАУ (Калмыцкая АССР), Еранім СТУЛПАН (Латвія), Іван ШАМЯКІН (Беларусь), Гіямдар РАМАЗАНУ (Башкірская АССР), Віктар БОКАУ (РСФСР). УНІЗЕ — свята паэзіі ў Мікалаеўшчыне: выступаюць самадзейныя артысты; стаўбцоўскія дзяўчаты падносяць хлеб-солі кіраўніку дэлегацыі літаратураў РСФСР Віталію ЗАКРУТКІНУ.

Фота К. ЯКУБОВІЧА і П. НАВАТАРАВА.

ЯК СТВАРАЛАСЯ БЕЛАРУСКАЕ АЎТАМАБІЛЕБУДАВАННЕ

Аб тым, як стваралася беларускае аўтамабілебудаванне, па просьбе нашага карэспандэнта расказвае загадчык аддзела Дзяржплана БССР Барыс МАКЕИЧАНКА.

Аўтамабільная прамысловасць у Беларусі, таксама як і шэраг іншых галін народнай гаспадаркі, створана пасля Вялікай Айчыннай вайны. Як толькі Мінск быў вызвалены ад фашысцкіх захопнікаў, у ліпені 1944 года ў Чырвонае Урочышча, што на ўсходзе сталіцы, прыбылі некалькі соцень беларускіх партызан. Яны, змяніўшы аўтаматы і вінтоўкі на прылады мірнай працы, пачалі будаваць першыя аўтамабільныя прамысловыя заводы нашай рэспублікі — Мінскі аўтамабільны завод. У гэты час ярка праявіліся тэны моцныя сувязі паміж саюзнымі рэспублікамі нашай краіны, якія дапамагалі аднаўляць разбураную гаспадарку Беларусі. Асабліва вялікую падтрымку стваральнікам беларускіх аўтамабіляў аказвалі калектывы Маскоўскага і Горкаўскага аўтазаводаў.

Галоўны канструктар Яраслаўскага аўтамабільнага завода Георгій Кокін, напрыклад, узначаліў канструктарскую службу. На пасаду галоўнага інжынера завода мы запрасілі буйнога спецыяліста машынабудавання Барыса Абухава.

Сотні маладых рабочых былі накіраваны на вучобу ў Маскву, Горкі і на іншыя прадпрыемствы краіны.

Першая машына грузавымі машынамі сямі тон была выпушчана ў 1947 годзе, да 30-годдзя Вялікага Кастрычніка. Гэты год і стаў пачаткам нараджэння аўтамабільнай прамысловасці рэспублікі. У далейшым на базе Мінскага аўтазавода былі створаны спецыялізаваныя аўтамабільныя заводы, а таксама заводы па вытворчасці асобных вузлоў і аграгатаў да грузавых аўтамабіляў. Так, у Жодзіна, пад Мінскам, у 1958 годзе стаў даваць прадукцыю Беларускі аўтамабільны завод, які пачаў спецыялізавацца на выпуску унікальных звышцяж-

кіх аўтамабіляў — самазвалаў і аўтапаяздоў грузавымі машынамі 27, 40, 75 і больш тон для работ у горнарудных кар'ерах, на будаўніцтве гідратэхнічных збудаванняў і іншых аб'ектах.

Адначасова з Беларускім аўтазаводам у Жодзіна ствараецца аўтамабільны завод у Магілёве, які спецыялізуецца на вытворчасці адна- і двухвосевых цягачоў і самаходных скрапераў. У рэспубліцы ўзнікаюць спецыялізаваныя прадпрыемствы аўтамабільнай прамысловасці: заводы па вытворчасці вузлоў і аграгатаў у Гродна і Баранавічах, падшыпнікавы і рэсорны заводы ў Мінску, аўтатрактарнага электраабсталавання ў Барысаве. Апрача таго, у Мінску наладжана буйная вытворчасць матэрыялаў і веласіпедаў.

Усё гэта дазволіла нашай аўтамабільнай прамысловасці стаць адной з вядучых галін народнай гаспадаркі рэспублікі. Доля аўтамабілебудавання ў валавым выпуску прадукцыі машынабудавання і металапрацоўкі Беларусі складала звыш 22 працэнтаў.

Цяпер, бадай, няма ніводнай рэспублікі, куды б ні накіроўваліся аўтамабілі беларускіх заводаў. Вялікую папулярнасць маюць нашы машыны і за рубяжом.

Зараз Беларусь сама ўжо стала месцам падрыхтоўкі кадраў аўтамабілебудавання для іншых саюзных рэспублік. На пяці прадпрыемствах Мінска цяпер, напрыклад, рыхтуюцца тры тысячы спецыялістаў для Камскага аўтамабільнага завода ў Татарыі.

Беларускім аўтамабілебудавальнікам сёння ёсць чым падаляцца са сваімі калегамі з маладога горада Набарэжыя Чаўны на Камя. І яны дзяляцца набытымі ведамі гэтак жа бескарысліва, як некалі самі атрымалі іх ад спецыялістаў з Расіі і іншых рэспублік.

Зусім нядаўна ў Беларусі закончылася жніво каласавых. Мяркуючы па папярэдніх падліках, яно прайшло паспяхова. Атрыманы добры ўраджай. І адразу ж на палі рэспублікі выйшлі пасяўныя аграгаты. Пачалася сяўба азімых культур. Але восеньскія справы хлебарабы не абмяжоўваюцца клопатамі аб ураджай будучага года. Трэба яшчэ своєчасова выкапаць бульбу, цукровыя буракі, закладзі кармы для жывёлы. Вось чаму на палях зараз гарача, нягледзячы на тое, што летняя спякота ўжо даўно мінула.

НА ЗДЫМКАХ: 1. Уборка кукурузы ў калгасе «Вейна» Магілёўскага раёна. 2. Добры ўраджай бульбы атрымалі ў калгасе «Зара» Кобрынскага раёна. 3. Бульбу дзяржаў адгружаюць земляробы калгаса «XXII партыз'езд» Рагачоўскага раёна. 4. Ідзе падрыхтоўка да сяўбы азімых у калгасе «1 Мая» Слонімскага раёна.

МАЛАДЗЕЧНА — МАЛАДЗЕЦЬ

САЦЫЯЛЬНЫ ПАРТРЭТ ГОРАДА

У глыбіні стагоддзяў хаваюцца вытокі старажытнага славянскага пасялення, якое атрымала прыгожую і гучную назву — Маладзечна. Першае пісьмовае ўпамінанне аб ім датавана 16 снежня 1388 года.

Паволі, быццам воды ціхай рачулікі Уша, што цячэ на поўначы горада, праплывалі стагоддзі. А пасяленне не мяняла свайго аблічча. У 1861 годзе ў ім жылі ўсяго толькі... 746 чалавек.

Пасля ўз'яднання Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны ў адзінай сям'і братніх народаў Краіны Саветаў усе прыватныя прадпрыемствы былі нацыяналізаваны. Горад упрыгожылі новыя будынкі. Прыбраліся, пасвятлілі вуліцы. Але калі скончылася вайна, Маладзечна ляжала ў руінах. У горадзе застаўся толькі 171 дом — дзiesiąтая частка даваеннага жыллёвага фонду.

Ішлі дні, месяцы, гады. Горад узняўся і расквітнеў. Удумайцеся ў лічбы, якія характарызуюць сённяшняе Маладзечна. На прадпрыемствах горада працуюць 3723 інжынерна-тэхнічныя работнікі, 311 рабочых і служачых без адрыву ад вытворчасці займаюцца ў вышэйшых навучальных установах, 405 — у тэхнікумах.

Некалі нам цяжка было ўявіць сабе рабочага з дыпламам тэхніка або інжынера. Цяпер гэтым нікога не здзівіш. Вышэйшую інжынерную адукацыю мае машыніст цэглаваз лакаматыўнага дэпо ганаровы чыгуначнік Расціслаў Кандрацюк. Без адрыву ад вытворчасці скончылі Беларускі інстытут інжынераў чыгуначнага транспарту машыністы лакаматываў Яўген Чывель, Уладзімір Куган,

Леанід Якімовіч. 37 машыністаў дэпо маюць дыпламы тэхніка.

Чвэрць стагоддзя назад у горадзе з'явіўся ліцейна-механічны завод. Асноўнай яго прадукцыяй былі пячное ліццё і металічныя бочкі. У 1959 годзе завод выпусціў першыя настольныя-свідравальныя станкі. Сёння прадукцыя гэтага прадпрыемства экспартуецца ў пяцьдзесят тры краіны Еўропы, Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі.

Завод выпускае серыйна каля паўтара дзсяткаў мадэляў станкоў. Акрамя таго, штогод вырабляецца звыш 70 назваў спецыяльных станкоў. Сярод мадэляў масавай вытворчасці — вертыкальна-свідравальныя станкі з праграмным кіраваннем, гайканаразныя аўтаматы, цэнтравальныя-падрозныя, цэнтравальныя і разьба-наразныя паўаўтаматы.

Але не толькі станкамі славіцца Маладзечна. У іранскім горадзе Ісфахане і ў югаслаўскім Смедарава на ўз'ядзенні металургічных прадпрыемстваў выкарыстоўваюцца будаўнічыя металаканструкцыі з маладзечанскай маркай. Вырабы металістаў экспартуюцца на Кубу і ў Гвінею. Малады калектыв завод металаканструкцыйнага дапамагае будаваць карпусы камбіната «Беларуськалій», Нарыльскага горнаметалургічнага камбіната, Белгародскага завода металаканструкцый, Палац спорту ў Ленінградзе, комплекс будынкаў рэдакцыі газеты «Известия» ў Маскве. Тут жа быў выраблены стометровы штык для Брэсцкага мемарыяльнага комплексу.

Вялікім пошукам у паграбавальнага чэхаславацкага пакуніка карыстаюцца гарнітуры «Селена», якія выпускае галаўное прадпрыемства Маладзечанскага мэблевага аб'яднання. Высокую ацэнку атрымалі на міжнародных выстаўках у Манрэалі і Осака мастацкія вырабы таленавітых майстроў маладзечанскай фабрыкі «Народная творчасць».

Упэўнена набірае сілу самае маладое ў горадзе прамысловое прадпрыемства — завод сілавых паўправадніковых вентыляў.

У Маладзечна вялікія перспектывы далейшага развіцця. Акрамя расшырэння і рэканструкцыі дзеючых прадпрыемстваў, у бягучай пяцігодцы тут лачнецца будаўніцтва падшыпнікавага завода, заводу штампаў і прэс-форм, ізаляцыйных вырабаў і раду іншых вытворчасцей. Працоўныя горада паставілі перад сабой задачу на працягу дзевяці пяцігодкі дабіцца прысваення Дзяржаўнага знака якасці 29 відам вырабаў.

У Маладзечна звыш 170 вуліц агульнай працягласцю больш за 90 кіламетраў. Сёлета будаўнікі здадуць два першыя дзевяціпавярховыя жылыя дома. Адзін з іх — інтэрнат на 640 месц. У ім будуць жыць студэнты палітэхнікума, які налічвае звыш трох з паловай тысяч навучэнцаў. У горадзе ёсць таксама ўлікова-планавы тэхнікум, музычнае і медыцынскае вучылішчы, два прафесіянальна-тэхнічныя вучылішчы, восем агульнаадукацыйных сярэдніх школ, дзве школы-

інтэрнаты, завочная і ввечэрняя сярэдняя школы. Першага верасня прыняла сваіх «гаспадароў» яшчэ адна сярэдняя школа на 1000 навучэнцаў.

Да паслуг маладзечанцаў — 15 масавых бібліятэк, у тым ліку Цэнтральная гарадская бібліятэка імя Крупскай з кніжным фондам больш за 175 тысяч экзэмпляраў, шырокаэкранныя кінатэатры «Радзіма» і «Спадарожнік», гарадскі дом культуры, дамы культуры чыгуначнікаў і будаўнікоў, шматлікія клубы на прадпрыемствах. Любяць гараджане свой народны ансамбль песні і танца, які стаў лаўрэатам прэміі Ленінскага камсамола Беларусі. Самадзейныя артысты ансамбля неаднаразова дэманстравалі высокае выканаўчае майстэрства на сцэнах Масквы, бывалі ў гастрольных паездках за межамі Радзімы. З поспехам выступаюць у горадзе і на вёсцы самадзейныя артысты двух народных драматычных тэатраў.

Да 1975 года ў Маладзечна будзе прыкладна 75 тысяч жыхароў, гэта значыць за пяцігодку насельніцтва горада вырасце амаль на адну трэць.

У бліжэйшыя гады цэнтральную магістраль горада — праспект імя Леніна — упрыгожаць дзевяціпавярховыя гасцініцы, будынкі аўтаматычнай тэлефоннай станцыі, шырокаэкраннага кінатэатра. У 1975 годзе пачнецца будаўніцтва тэхналагічнага тэхнікума, які будзе рыхтаваць спецыялістаў для прадпрыемстваў бытавога абслугоўвання. Таму цяпер адна з самых ганаровых у горадзе прафесія будаўніка. Гэтыя людзі сваімі рукамі ўзводзяць вечна малады горад Маладзечна.

М. ПУЖЭВІЧ.

НАЧАЛО БОЛЬШОЙ ДРУЖБЫ

Уехали дети из Англии, Бельгии и ФРГ, отдохнувшие в пионерском лагере недалеко от Минска. В прошлом номере «Голас Радзімы» мы рассказывали о том, как прошел этот месяц для них, что нового они увидели и узнали. Сегодня мы печатаем три небольших интервью, взятых у Александры СКИБА, Нэлли ФРАНЦЕВОЙ и Викторин ЗОММЕР, сопровождавших детей и проживших вместе с ними месяц в пионерском лагере в Крыжовке.

Виктория ЗОММЕР:

— Расскажите, пожалуйста, как понравилась Вам Белоруссия.

— Все, что я здесь вижу, для меня как будто совершенно ново и в то же время будит во мне очень дорогие воспоминания. Этот пионерский лагерь вернул меня в прошлое.

30 лет тому назад меня направили работать вожатой в пионерский лагерь, очень похожий на здешний. Такой же красивый сосновый лес, такая же солнечная погода и небольшая речка. Выезжала я на мою смену как раз в тот

день, когда была объявлена война. Эту страшную весть я узнала в дороге. Так окончилась мирная счастливая жизнь и начались тяжелые испытания...

В Крыжовке — тишина. Нет городской суеты, а шум леса успокаивает. Воздух — не надыхишься. Кажется, что впереди вечность.

После долгой разлуки с Родиной хочется как можно больше увидеть, узнать, понять. Часто бывали в Минске. Какой он красивый! Всюду много зелени и цветов. Минчане создали такой чудесный город! Строятся целые районы. Жизнь не стоит на месте, а идет вперед, в будущее. Жизнь кипит и в деревне. Мы побывали в одном из белорусских колхозов. Там живут хорошие трудолюбивые люди. И невольно вспоминаются слова песни: «Широка страна моя родная! Много в ней лесов, полей и рек...» И их действительно много. И много песен о них можно еще написать.

Александра СКИБА:

— Александра Андреевна, как себя чувствовали дети из Англии в нашей стране?

— Прежде всего, они себя здесь чувствовали славянами. Ведь у каждого из них кто-то из родителей русский, белорус или украинец. Все, что они здесь видели, очень любопытно и, по моему, нравилось им. Многие записывали свои впечатления. В парке у

скульптуры Янки Купалы они сделали много снимков и переписали с памятника стихи. Знаете, такими кривыми буквами писали, но все

можно понять. Много белорусских сувениров накупили ребята. Будут дома дарить друзьям и знакомым.

— А как Вы считаете, хорошо ли был организован отдых детей в пионерском лагере?

— Замечательно! Дети никогда не ожидали, что здесь их так встретят. И таких лагерей они тоже никогда не видели. У нас, в Англии, государство не станет тратить деньги на то, чтобы организовать детям летний отдых.

Детей очень хорошо кормили. Все понравилось. Много интересного они узнали о вашей стране. В лагере у них была замечательная воспитательница Юлиана Сергеевна, или, как называли ребята, тетя Юля. Они меня не всегда слушались, но каждое слово воспитательницы было для них законом. Я думала, когда ехала сюда, что с детьми мне будет трудно, ведь все они разные, — и возраст

неодинаковый, и воспитание. Но здешние педагоги и вожатые сумели найти к ним подход.

На прощанье Александра Андреевна написала несколько слов для газеты «Голас Радзімы»:

«Покидая вашу страну, прощаясь с замечательными людьми, которых мы узнали, с болью в сердце расстаемся со всем прекрасным, что увидели здесь. Мы верим, что это знакомство — начало большой дружбы.

Дзякуй, дарагія сябры!».

Нэллі ФРАНЦЕВА:

— Нэллі Георгиевна, что на Вас и на детей, с которыми Вы приехали, произвело самое большое впечатление?

— У нас было много разных экскурсий. Мы побывали во многих местах. Хатынь — особенная поездка. О войне дети знали только из рассказов родителей. А в этой сожженной гитлеровцами деревне они своими глазами увидели, что перенесли советские люди в дни фашистско-

го нашествия. Мы все уезжали из Хатыни в очень подавленном настроении. По дороге я рассказывала детям о войне. Я хочу, чтобы они навсегда запомнили то, что видели здесь. Когда станут взрослыми, им легче будет понять, кто завоевал им и всем народам мир.

пишут
земляки

ГЛАВНОЕ,
ЧТОБЫ БЫЛ
МИР

Мы живем на ферме далеко от больших городов, и нам трудно доставать белорусскую литературу. Именно поэтому нам очень дорога ваша газета. Из нее и из писем родных знаем, что жизнь в Советской стране улучшается с каждым годом. И, самое главное, укрепляется мир.

Последние международные события, кажется, настраивают на хороший лад. В этом году были заключены договоры между СССР и ФРГ, Польшей и ФРГ, был подписан Протокол четырехстороннего соглашения по Западному Берлину. Никсон вел переговоры в Москве. Хочется надеяться, что соглашения, подписанные в ходе этих переговоров, будут выполняться. Они могут в значительной степени способствовать разрядке напряженности.

В. ЕСИС.

США.

ЕСТЬ
О ЧЕМ
РАССКАЗАТЬ

Я и мои спутники по группе были очень тронуты теплым приемом, оказанным нам на Родине. Новые дома, отели, заводы. Удивительно, как могли люди в такой короткий срок все это построить. Ведь мы знаем, как трудно пришлось вам в годы второй мировой войны. А какие вежливые и приветливые советские люди! С ними общаться одно удовольствие.

Когда мы приехали домой, вопросов было очень много. Всем интересно было знать, что мы видели на Родине, как там живет народ. Нам есть о чем рассказать. И особенно приятно, что все эти рассказы об успехах и достижениях Советского Союза.

Иван МАГОН.

США.

У апошнія гады на Захадзе друкуецца многа матэрыялаў і так званых даследаванняў, прысвечаных партызанскаму руху на Беларусі супраць нямецка-фашысцкіх акупантаў у час Вялікай Айчыннай вайны. Аўтарамі гэтых публікацый з'яўляюцца прафесійныя антыкамуністы, у тым ліку і здраднікі, якія ў свой час супрацоўнічалі з гітлераўцамі, а цяпер намагаюцца выдаць сябе за партыётаў і нават антыфашыстаў. Такія «даследчыкі» і «змагары» ставяць перад сабой мэту фальсіфікаваць гісторыю партызанскага руху і даказаць, нібыта ён не быў усенародным, узвесці брудныя паклёп на беларускіх партызан, узваліць віну за масавае знішчэнне беларускага насельніцтва фашыстамі на народных месціцаў.

Да ліку тых, хто капісці верай і праўдай служыў ворагу, а потым знайшоў прытулак за акіянам і зараз уззяўся за пяро, каб зганьбіць беларускіх партызан і іх праслаўленых камандзіраў, належыць і нейкі Я. Таўпека. Выкрыццю яго хлуслівай пісаніны прысвячаецца артыкул кандыдата філалагічных навук У. КАЛЕСНІКА, які мы пачынаем друкаваць у сённяшнім нумары газеты.

Чалавеку, які гаворыць няўмела, многае даруецца. Узнікае нават пэўны аванс даверу да няскладнай, а значыць бясхитраснай гаворкі. У даным выпадку гэты аванс прадугледжаны. Гладкая хлусня надрэсраваных публіцыстаў, відаць, прыелася нават шэфам з цэнтраў антыкамуністычнай прапаганды. Пацягнула на прымітыў. Гэта модна, як зашмальцаваныя джынсы. Мода спараджае попыт. І вось азваўся пастаўшчык антыкамуністычнага прымітыву — пан Таўпека. Няўклюдна пісаніна яго пра партызанскі рух у газэціне «Беларускі голас» выдаецца за бясхитрасную праўду прададушага чалавека. Высокае слова «праўда» ён вынес нават у загаловак свайго артыкула і прадставіўся чытачу ўдзельнікам, сведкам падзей.

Праўда павінна быць сумленнай і лагічнай, а сведчанні — тым больш. Давайце праварым «праўду» і «сведчанні» гэтага ягамосця логікай сацыяльна-палітычных адносін у Заходняй Беларусі часоў гітлераўскай акупацыі, зтыкай анты-

фашысцкага супраціўлення і партызанскай барацьбы.

Пачатак партызанскага руху і сваю прысутнасць у лесе «ўдзельнік» тлумачыць так: «На мейсцах, калі засталіся камуністы, дык гэта тыя часнейшыя, якія не парвалі сувязі з народам (вёска). Вось жа на іх і на сотні разоў лічнейшых грамадаўцаў пасыпаліся даносы да немцаў з боку перад усім палаякоў, якія адразу сталі на поўную калабарацыю (супрацоўніцтва) — У. К.) з немцамі. Вярнулася была польская паліцыя, абшарнікі. Яны рабілі спісы беларусаў-актывістаў, а немцы захоплівалі іх і стралялі нават без апытання. Гэта і быў пачатак нашай партызанкі».

Глядзіце, як лоўка згуляў наўклюда ролю аб'ектыўнага сведкі: не абышоў увагай нават камуністаў, якіх акупанты сапраўды знішчалі без суда і следства. Толькі адну маленькую маніпуляцыю зрабіў «праўдалюб»: падсунуў, бы карту з рукава, агаворку пра «тых часнейшых, што засталіся». І атрымалася,

што камуністы, якім удалося эвакуіравацца і, уступіўшы ў рады Чырвонай Арміі, біць фашыстаў на франтах або вяртацца з баявымі даручэннямі і палітычнымі паўнамоцтвамі партыі ў тыл ворага ды арганізоўваць антыфашысцкі рух, тыя ўжо не часныя, тыя не мелі сувязі з народам. Калі б гэтыя злосныя жаданні антыкамуніста збыліся, дык не сядзеў бы ён у Таронта. А ён сядзіць і слепа ад злосці. Такая логіка жыцця.

Усіх людзей, якія падтрымлівалі Савецкую ўладу і сацыялізм, а іх была абсалютная большасць у Заходняй Беларусі, пра што сведчаць выбары ў Народны сход і ў Саветы ў 1939—1940 гадах, Таўпека абзывае «камуністычнымі прыслужнікамі». Упадабаўшы прыслужніцтва, ён кідаецца любімым слоўкам, як сапраўдны майстар чорнага гумару: «Беларускія камуністычныя прыслужнікі ўцякалі разам са сваімі гаспадарамі ў Расею або пайшлі служыць новаму акупанту як «дальмэтчэры» (перакладчыкі — У. К.), працаўнікі СД, следчыя і т. п.». Пра сацыяльную логіку падобных жарцікаў гаворыць не варта. Тут варта было б пакапацца пра псіхіку пана Таўпекі, але пакінем гэта заказчыкам і пакупнікам ягонай «праўды». Мы ж запомнім, паважаны чытач, што за тлумачэнне праўды грамадскіх адносін у Заходняй Беларусі часоў гітлераўскай акупацыі ўзяўся раз'юшаны, аслеплены ад нянавісі антысаветчык.

«Які пан, такі крам», — гаворыць польская прыказка. Адно глядзі, як падсыпае бруд і падлівае памыяў гандляр антыкамуністычнай саладухай. У папярэднім выказванні ён утыркнуў паціху слова «беларусы» перад паняццем ак-

(Працяг на 6-й стар.)

MY HUSBAND and I were fortunate to have the opportunity to visit the Soviet Union in summer of 1971, a trip we had planned and looked forward to for quite some time.

Our flight by Air Canada was via Montreal—Copenhagen—Moscow. We stayed in Moscow for some days, then we visited Leningrad, Kiev, Sochi, Minsk, Brest. But in this article I want to recall our being in Byelorussia and to give the summary.

AS WE taxied from the airport, we were immediately impressed by the wide highways, beautiful boulevards with trees, grass and flowers the many new residential districts of modern high-rise apartment buildings also surrounded by a park-like area. All this beautiful greenery continued right into the city centre. And here we were in Minsk, the capital of Byelorussia.

Could this beautiful modern city truly be more than 900 years old? Such ultra-modern buildings as the Sports Palace, the Yubileynaya Hotel make quite a contrast with the beautiful older type of architecture as seen in the two structures facing the Railway Square, forming a Gateway to the city. Minsk is like one huge beautiful park.

In Minsk stands that very important and historic «little house» where the First Congress of the Russian Social Democratic Workers' Party was held in March, 1898. Attending were delegates from Petersburg, Moscow, Kiev, Minsk and other cities. This was the birth of the nucleus which grew to become the mighty Party that overthrew Czarism.

We visited the Byelorussian Museum of the Great Patriotic War 1941—1945 where we saw a portrayal (unique and extraordinary exhibits) of the complete «four year» history of struggles against the fascist hoardes. The grim facts of tortures, hardship and sacrifices, are unbelievable! As we continued on through the «Hall of War Heroes», looking at the many photos covering the walls, I recognized a picture of a former Winnipegger, Stepan Pavlovich Soprun. My husband knew the Soprun family very well and still recollects the day when he was seeing them off, leaving Winnipeg in 1924, to live in the Soviet Union. It was touching indeed to see Stepan Soprun's

picture. And deep down we were very proud of the fact that we knew him, that he was our friend.

We went through the Memorial Complex of Chatyn, once a village, which was completely burnt down to the ground, including its people. This horrible tragedy of Chatyn which took place on March 22, 1943 is just another example of the inhumanity and brutality of the fascist hoardes.

After going through the Byelorussian Museum of the Great Patriotic War, the Memorial Complex of Chatyn one is left absolutely stunned with horror, wondering how such atrocities, such barbaric acts of madness, could have taken place in a period of «civilized era». The sacrifices, suffering and heroism of the Byelorussian people was astounding! Yes, the Soviet people paid very dearly to save their Motherland.

We had a chance to visit the Progress Knitting Factory in

stries: clothing, furniture, food products, electrical appliances, machinery, trucks, and many others. In each of these categories it was evident that they have made great progress in such a short time, from complete destruction to production on a high level. After seeing these achievements, we know that the Byelorussian people are enjoying the «fruits of their hard labour» and that the future holds much more for them.

We were ever so happy to visit our dear friend Ivan Sharinsky whom we hadn't seen since 1956, when he left Toronto for the Soviet Union. We also met Vasya Shapkin, a former Winnipegger, and they both sent their hearty regards to all their friends in Toronto and Winnipeg.

IN BREST we had a very happy re-union with our dear friends and neighbours Nikifor and Manya Chwesuik, who left Winnipeg 12 years ago. Working together as members

Brest. Yanka Kupala street.

Some people who visit the Soviet Union just look for faults, exaggerating any shortcomings which they may find, and deliberately closing their eyes to anything good and commendable. The meaning of progress, achievements, may differ with each

is there for the asking with many choices of courses from technical, vocational to university levels, and of course great opportunities for those showing talent in music, art, etc. Not only is education available without charge, but students at university levels receive stipends. Another very important factor is, that all students on completion of their chosen courses, are assured positions according to their qualifications.

No, there is NO UNEMPLOYMENT here. Museums and libraries are rich, providing additional education. In the field of sports, young people are encouraged and given every opportunity to participate under expert instruction. People in general take great interest in sports, not just for the love of sportsmanship, but also for health's sake.

As for theatres, there are many in every city. Theatres of Ballet, Opera, Drama, Musical Comedy; concert halls and cinema. The price of admission is very reasonable, making it possible for everyone to see and enjoy high calibre performances by top artists.

I would like to make mention of the excellent service supplied by the Intourist Bureau, especially in «guide service». Most guides speak at least three languages, and interpreters are available for any language, even such as Arabic, Hindu, Chinese, etc. These are Russian and Byelorussian people, most of them quite young, and their knowledge on subject-matters is fantastic!

The cost of transportation is very low indeed, whether you travel by train, plane or bus. The fares on city buses are from 2 to 5 kopeks, and Metro fares are 5 kopeks.

People in general, live well, and there is NO POVERTY. The homes we visited, all had radios, televisions and record-players. The rental rates for apartment suites are very low. A three room suite, medium sized rooms, with all private facilities, heat included, costs 9 roubles per month. Other suites ranged up to 20.00 per month, depending on size. The new residential areas are beautifully landscaped, the apartment buildings are most modern with private balconies, with shopping plazas in the lower levels.

The Soviet people are modest, hard-working, and take great pride in their achievements. They don't deny certain shortcomings and are apologetic about them.

This trip has enabled me to re-evaluate many things in life and put them in a better perspective. Many of us are so pre-occupied with our «easy living», we forget or simply can't be bothered about others. I gained much knowledge by talking with many tourists from various countries and listening to their opinions and view-points on various present day issues. I'm afraid many, many changes will have to take place in our countries before we can even attempt to make comparisons with the facts which I have mentioned in this summary.

Nellie KOROL.

Canada.

OUR TRAVELS IN THE SOVIET UNION

Minsk. The Director and others in charge welcomed us and were very happy to show us through the factory. We watched the skillful operators each managing 2 and 3 intricate knitting machines, producing wool-knitted materials in many colours and various beautiful designs. In another department we saw these materials made up into children's and adult clothing in many lovely styles. The building was modern and new, with many windows for outside light. Every department we visited was spacious, no overcrowding of machines, and exceptionally clean. It was quite evident that the comfort and health of the workers, is given every consideration.

At the Byelorussian Exhibition of Achievements we saw displays and exhibits from various indu-

of the Federation of Russian Canadians in Winnipeg we had much to talk about and much to share. Our sincere thanks to them for making our stay with them so comfortable and happy, and also for their kindness in taking us on tours of the city and its historical sights. They have not forgotten any of their friends in Winnipeg, and send hearty greetings to all.

We also had the pleasure of meeting two sons and a grandson of Vasily Woytik, former president of the Federation of Russian Canadians in Winnipeg, who passed away in 1970. We had a very interesting talk with them, telling them about their father, and how dedicated he was to the FRC organization. They expressed their regrets that their father did not succeed to pay them a visit, and sent warm regards and sincere thanks to Maria Woytik.

As other cities of the Soviet Union, Brest is also expanding with construction of many, many apartment buildings and numerous factories.

Most outstanding in our memory is our visit to the Brest Fortress.

The bullet-riddled fortress walls, the ruins of buildings, churches and barracks are just a few reminders of how the vicious Nazi hoardes stopped at nothing, hoping to be victorious. This solemn and austere Memorial Complex is not only very impressive, but also in a deep sense very sacred. Because of the many, many who died within this fortress, because of their heroism, we are today walking on these very grounds. We hope that the Brest Fortress shall never again be blemished by battles, that there may be Peace throughout the World!

DURING our five weeks of travels in the Soviet Union we had the opportunity of visiting many cities, museums and historical points of interest, and had a chance to talk with many people.

We saw the achievements and progress of the Soviet Union, about which we have read, and have no doubts that the Soviet Union will continue ascending to new heights of prosperity, which means prosperity and happiness of all the people of the Soviet Union.

individual. To some people, progress means having a gas-station on every corner, thousands of unsold new cars and lots packed with unsold used-cars. If I am to criticize or make comparisons, first I must decide on some «basic measure» to use as a guideline, one which would apply to all people of various countries. I think a fair standard to go by, would be, «the right to equal basic needs of the individual». How does «our way of life» in non-socialist countries compare with the following facts?

First of all, I would like to mention medical services and medicines, and our personal experience in this regard. My husband required doctor's care in Kiev and Moscow.

Both times, through the hotel service, the doctor came within half an hour of our request, giving my husband a thorough check-up and prescribed the necessary medications. In Moscow, after a morning visit and check-up, with instructions to stay in bed, the doctor asked that we phone him around 9 p. m. to let him know how my husband was progressing. By evening, my husband felt much better and decided not to bother the doctor again. However, by 9.15, the doctor phoned us, was quite concerned because we had not called, and within a short time, came to see just how well my husband «thought he was». After another check-up, finding that the congestion had not sufficiently cleared, the doctor applied mustard plasters to the chest and back.

While waiting for the plasters to take effect, we had an interesting conversation about progress in the field of medicine, and the doctor was interested in hearing about our medical services, etc. Of course there was no charge for his services since all medical services and hospitalization are without charge in the Soviet Union. When I went to the pharmacy (in hotel) to have the prescription filled, asking how much it would cost, I was told, «10 tablets for 1 kopek». At first, I thought that I misunderstood, but much to my surprise, I received 100 tablets for 10 kopeks.

The importance of education is greatly stressed, given top priority and is also free. Education

Minsk. One of the bridges that are crossing the Svisloch river.

[Працяг. Пачатак на 4-й стар.]

тыўсты, і атрымалася, што гітлераўцы знішчалі не савецкіх актывістаў, а толькі беларусаў. На самай справе гітлераўскія акупанты праследавалі людзей за сацыяльныя погляды, за падтрымку Савецкай улады, за адданасць ідэям сацыялізму. Фашызм нявісць сабе, перш за ўсё, класавую нямысць, гэта выцякала з яго імперыялістычнай драпежнай прыроды.

Зразумела, уласніцкую, буржуазную аснову людзедскай палітыкі акупанты сталіся прыцягваць расісцкімі брэднямі. Яны наскоўвалі адну нацыю на другую: палякаў на беларусаў, беларусаў на палякаў, адны групы людзей на другія — «заходнікаў» на «ўсходнікаў», мясцовых жыхароў на акружэнцаў.

Старая палітыка, яе праводзілі і беларускія нацыяналісты задоўга да вайны, яшчэ ў 30-я гады. Цераз газету «Новы шлях», якая выдавалася ў Вільні, потым у Лідзе, ідэолагі беларускага нацыяналізму Акінчыц і Казлоўскі севалі заагаворачную нянавісць да ўсюго рускага, савецкага. Гэта ж рабіў і Францішак Аляхновіч у аплачаных польскай дэфензівай мемуарах. Тое ж робіць і пан Таўпека. Малабарант. Тое ж робіць і яно Таўпека. Савецкія, а, перадусім, палякі. Каб згараджаны з тухлявых нацыяналістычных жэрэдін будан не паваліліся, гаспадар панаставіў сацыяльных падпораў: бачыце, палякі ў былой Заходняй Беларусі — гэта абшарнікі і паліцэйскія. Сапраўды, здаралася, што былыя польскія паліцыянты і абшарнікі (не абавязкова палякі), якія паўстаўлі ў верасні 1939 года ад гнева працоўнага народа, вярталіся і паступалі на службу да нямецкіх акупантаў. Яны ваража адносіліся да савецкага актыву, але, на шчасце, мала ведалі пра яго, бо знаходзіліся ва ўцёках ці ў ізаляцыі і не маглі бачыць, хто актывініцаў у 1939—1941 гадах.

Што датычыць былых членаў Беларускай сялянска-рабочай Грамады, якую ў 1927 годзе ліквідаваў урад буржуазнай Польшчы, дык спісы грамадоўцаў і следчыя справы на іх ляжалі ў даваенных архівах. Іншая справа, што нямецка-фашысцкія акупанты спецыяльна не праследвалі людзей за адну даўнюю прыналежнасць да Грамады. Пра гэта сведчыць хоць бы прускага Сіняска-Хмары, рэдактара «Беларускага Сіняска-Хмары» і таўпекаўскай пісаніны. Усю акупацыю Хмара прахыў у паліцэйскіх гарнізонах на відэавоку ў акупантаў, хоць у брэсцкім архіве ляжалі і да сённяшняга дня захоўваюцца дакументы польскіх улад пра яго ўдзел у Грамадзе. І тут не вяжа лыка пан Таўпека.

Мажліва, што антысавецкія польскага паходжання ў пачатку гітлераўскага нашэсця на Беларусь служылі акупанту

больш спраўна, чым антысавецкія-беларусы. У такіх палякаў быў большы вопыт работы ў сфашызаваным дзяржаўным апарате. Яны спрашываным жыржаўлі на памылках, дапушчаных органамі Савецкай улады ў сувязі з культуам асобы Сталіна і стараліся раздуць антысавецкую істарыю сярод польскага насельніцтва, ашукаць і заманіць у фашысцкую паліцыю.

Але гітлераўцы рабілі стаўку на антысавецкія-беларусаў. Ім патрэбны былі сувязі і ўплыў на карэнную нацыянальнасць. Антысавецкія-беларусы хутка пайшлі ўгору і апырэдзілі сваіх канкурэнтаў. Сярод высокіх чыноў фашысцкай паліцыі, напраклад, палякаў у Беларусі амаль не знойдзеш, на пасадах

быць, данёс, нібыта Таўпека — савецкі актывіст, а Таўпека бабаяўся неразборлівасці акупантаў, якія па даносах стрылялі без допыту, і са страху шыжылі ў лес. Калі верыць гэтаму герою непаразумення ды тхарынай баязлівасці, ён сустраў каля вёскі Лясная падобных да сябе ўцёкачоў. «Такім чынам, — піша Таўпека, — стварыўся і мой атрад з хлопцаў з Навагрудчыны, Баранушчыны, Слонімшчыны». Чаму ж, цалкам верагодна.

Усім вядома, што ў Навагрудку, прынамсі, у пачатку акупацыі, разгарэлася скрытая вайна паміж антысавецкімі беларускага і польскага паходжання. Бойка ішла за месцы ля карыта акупанцкай улады. Карыта бывала пустым,

або чалавеканенавісціца? Хіба ўласцівы партызанам авантурызм і палітычны спекулянт?

Партызанскія атрады — гэта баявыя сярбыны мужных людзей, сумленных патрыётаў, якія бяруць зброю, каб у няроўных баях змагацца супраць прыгнятальнікаў, збавіць народ ад няволі. Яны — сыны народа, ды бунтарная кроў, яго гнеў, яго справядлівае бунтарства. Партызанская барацьба — гэта вайна слаба ўзброеных супраць дужых. Шмат у ёй рызык, нават адчака, але выкарагодна, з якога нараджаюцца легенды. Жорсткая гэта вайна, бескампрамісная, партызаны не карыстаюцца правам палону і не маюць права на дараванне слабасці, хістанняў, памылак ні сабе, ні іншым. Любоў да народа і нянавісць да прыгнятальнікаў — вось чым жывуць партызаны.

Пачорныя людзі прыпісвалі свае здольнасці жывёлам і стваралі сабе тэмаў (жывёл-багоў), «удзельнік» Таўпека прыпісваў усім партызанам свой жывельны страх, для яго партызанскі рух у Заходняй Беларусі — гэта ўцёкі ад смерці, спосаб уцалення, жыццё адсваіваць сваю шкуру.

Не будзем лішне патрабавальнымі да апанента. Уцякаць, хавацца, ратаваць сваё жыццё кожны мае права. Хай бы хаваўся і пан Таўпека. Лес вялікі, месца хапіла б. Але, ачунаўшы, ён захацеў не проста хавацца, а ўпрыгожыць сваё туляне «ідэйнымі прынцыпамі» і вярнуцца з барышом. Прайдошліся бязлівец ніколі не прызнаецца ні сабе, ні людзям, што ён жыве адным страхам. Дзе ж там! Ён пушціць дымавую заслонку, перадрыжыць і стане ў позу героя. Таўпека напусціў цэлыя аблокі копаці, каб затуманіць імі сваю авантуру часоў акупацыі і падняць яе да трагедыі вышын. Вынырнуў яе да трагедыі з-за хмар, як вядзьмак на мятле і загалёкаў пра «незалежную», калешне ж, уласніцкую Беларусь. Дзеля Беларусі, аказаецца, бегаў ён па кустах і бярог сваю падшытую чортам шкуру. «Нашым заданнем, — цынічна вызначае спекулянт, — было зберацьчы ў лесе нашы збройныя атрады на той час, калі абодва хіжакі перагрызучы сабе гарлянку, а Польшча пры дапамозе заходніх саюзнікаў зноў захопіць Заходнюю Беларусь».

Сцякала крывёю Радзіма, тапталі акупанты нашу зямлю, народ змагаўся, гінуў кожны чацвёрты жыхар Беларусі, а спекулянт Таўпека, прытаіўшыся пад карчом, сніў сна пра ўладу. Адаспайшыся, ён стаў падпаўзаць да партызан. Прыгледзеўся і ўбачыў, што баявыя атрады ідуць на ворага. Таўпека памкнуўся скамандаваць: «На месцы — марш!», а потым скіраваць партызан Булінскага ці Ваўчанорскага лесу на аблудныя сцежкі нацыянальнага сепаратызму.

[Працяг будзе].

АБЛУДНЫЯ СЦЕЖКІ

бургамістраў буйных гарадоў — таксама, на чале прафашысцкіх арганізацый — розныя БНС-аў і СБМ-аў — тым больш. Хапіла «Беларусаў».

Выдавалі акупантам і знішчалі савецкіх актывістаў антысавецкія ўсіх нацый і масей. Рабілі гэта і паліцэйскія банды, і сфарміраваліся з кавалейскіх ворагаў працоўнага народа, а таксама злачынцаў і дэкаванай набрыдзі, якую мацэрыя антысавецкія зманілі і завербавалі на паслугі акупантам. Пазней у паліцыю часта заганылі пагрозамі, таму часам апыналіся ў ёй сумленныя людзі, якія шукалі і ў большасці выпадкаў знаходзілі сувязі з партызанамі, але першымі заліжытыя ворагі савецкага ладу жыцця ды злачынныя элементы. Яны і пачалі фізічную расправу з савецкім актывам, часта матывіруючы сваю крыважаэрнасць асабістымі парахункамі. Кулацкія сынікі зводзілі рахункі за тое, што Савецкая ўлада не дазволіла ім эксплуатаваць чужую працу, а розныя лайдакі за тое, што гэтая ўлада спрабавала перавыхаваць іх у працоўна, чэснаму духу.

Чаму ж пан Таўпека вешае сабак перадусім на «палякоў»? Хіба што былі ў яго і не забыліся нейкія асабістыя парахункі і авантуры з якімсьці палякам, такім жа злоснікам, як ён сам. Той, ма-

бо пан гебітскамісар не быў такі шчодры, каб падкідаць туды «графіе», нарабаваныя ў часе расстрэлаў сем'яў савецкіх ваеннаслужачых, актывістаў, ды пры загоне яўрэяў у гета. Халуйская зграв жыла на падножным корме, бегала пацяўшы жываты і грызлася між сабою да смерці. Спачатку бралі верх падбрыжычы польскай масці, перамагла і патрэбна было акупантам, патагла Беларуска-сая масць. Трагічнай памяткай гэтай «перамогі» засталася, між іншым, брацкая магіла, а ўспамінаючы дваццаць манах-уршулянак, расстрэляных па даносах беларускіх нацыяналістаў ля фарнага касцёла ў Навагрудку. Магілы іншых ахвар'ярэзотнай міжусобіцы не захаваліся. Калі Таўпеку давялося сабраць у кучу ўцалелых пабрацімаў той бруднай і крывавай катаваці, то ў яго атрымаўся д'ябальскі букецік.

З самага дна фашысцкага пекла неўзабаве прыйшлі ў банду Таўпекі паліцыяспасланцы — начальнік мінскай паліцыі пан Саковіч і палітыкан без заняткаў спадар Млара. Яны завербавалі Таўпеку з яго малымі і пакінулі ў лесе шкодзіць партызанам.

Што агульнага маюць падобныя ўцёкі, схованкі ды аферы з партызанскім рухам? Хіба ў аснове партызанскага руху можа ляжаць інстынкт самазахавання

ПА ЭСТРАДНЫХ МАРШРУТАХ

Аўтобус імчыцца па шырокай асфальтаванай магістраляш, збочвае на брукаваную шашу, адтуль на вузкую палявую дарогу. Куды ні кінеш вокам, расцвітаюцца калгасныя нівы. Камбайны павольна рухаюцца па бясконцым жоўтым моры, машына час ад часу абганяе іх, і камбайнёр, адарваўшыся ад штурвалаў, вельліва махаюць мінскаму аўтобусу з надпісам «Белдзяржфілармонія». Артыстаў чакаюць на палявым стане, і як трылёнт сонца схаваецца за гарызонт, пачнецца эстрадны канцэрт сталічнай брыгады «Беларускі сувенір».

Дзе толькі не была гэтая брыгада! Артысты выступалі ў Маскве і Ленінградзе, на Каўказе і ў суровай тундры, у Прыбалтыцы і на Сахаліне. І нярэдка сцэнай, як сёння вечарам, ім служылі дзве вялікія грузавыя машыны, паостаўленыя побач.

Узначальвае «Беларускі сувенір» заслужаная артыстка рэспублікі Ганна Рыжкова — канферансье, выдатная выканаўца беларускіх гумарыстычных твораў, інтэрмедый. Яе выступленні заўсёды выклікаюць дружныя воплескі. Калі ўпершыню «Беларускі сувенір» выяжджаў у творчае турне па гарадах Расіі, кіраўнікі філармоніі сумняваліся: ці зразумее руская публіка беларускую мову, можа, для Ганны Паўлаўны зрабіць пераклад і вясці праграму па-

руску? Першы ж канцэрт паказаў, што сумненні былі дарэчнымі. Пераклад не спатрэбіўся, рускія сябры гэтак жа звонка смяіліся, слухаючы беларускія гумарэскі, як і жыхары нашага Палесся.

Ганна Рыжкова нарадзілася і вырасла на Віцебшчыне. Пасля вучобы стала артысткай Дзяржаўнага тэатра імя Якуба Коласа, дзе сыграла шмат каларытных роляў камедыйнага профілю. Цяпер працуе ў Белдзяржфілармоніі ў якасці канферансье і чытальніцы.

— Мне заўсёды падабалася быць з публікай самайсам, — гаворыць артыстка, — пагаварыць па душах, пасмяяцца разам з людзьмі. Здаецца, што я знайшла сваё сапраўднае прызвание. Гэта нялёгкае работа: на сцэне ніхто не дапаможа — ні партнёр, ні рэжысёр. Трэба спадзявацца толькі на сябе.

Самыя разнастайныя творы выконвае Ганна Паўлаўна ў эстрадных праграмах. Часам яна выступае адна, іншым раз са сваім мужам спевачком Уладзімірам Зяміравым, а часцей за ўсё ў зводных праграмах, дзе канферансье з'яўляецца цэнтральнай фігурай, цэментуе нумары розных жанраў. На яе долю адводзіцца праўляна трэцяя частка канцэртнага часу, і яна павінна быць настолькі цікавай, дасціпнай і змястоўнай, каб не надакучыць слухачам і каб кожны выхад чакаўся з неярплівасцю. Яшчэ К. Станіслаўскі пісаў, што артыст можа, калі ён адзін, займаць публіку не болей сямі мінут. Ганна Рыжкова не

падпарадкоўваецца сцвярдзэнню вялікага майстра сцэны.

Што б ні выконвала артыстка — трагедыйна маналог аб званых Хатыні, гнеўны памфлет на палітычную тэму ці жартоўныя беларускія байкі, яна заўсёды натхнёная, тэмпераментная, цікавая. Для Рыжковай не існуе розніцы паміж вэтанай сцэнай і імправізаванай палявой эстрадай.

Даўняя творчая дружба звязвае артыстку з беларускім паэтам Нілам Гілевічам, гумарыстычныя творы якога асабліва прывабна гучаць у інтэрпрэтацыі Ганны Паўлаўны. Многія свае вершы, перш чым аддаць у друк, Ніл Гілевіч прапануе таленавітай артыстцы для «выпрабавання» на эстрадзе. Нямаю гумарэсак для яе напісалі Міхась Скрыпка, Уладзімір Корбан, Міхась Чавускі і іншыя аўтары.

...Аўтобус спыняецца на палявым стане. Гледачы ўладкоўваюцца проста на зямлі, маладзейшыя забіраюцца на «галёрку» — на выскіі стагі. Пачынаецца канцэрт. Пасля музыкаўна ўступу адзін з артыстаў аб'яўляе:

— Выступае заслужаная артыстка рэспублікі Ганна Рыжкова!

Шчырымі воплескамі сустракаюць яе калгаснікі, студэнты, радыёперадачач, тэлевізійных праграмах яны добра ведаюць артыстку. Над жытнёвым полем гучыць вялікі, жыццерадасны голас, які часта перарываецца выбухамі смеху і апладысментамі. М. АЛТУХОУ.

Артысты Дзяржаўнага беларускага народнага хору выступалі ў адным з сельскіх працоўнікоў рэспублікі.

НА ЗДЫМКАХ: Дзяржаўны беларускі народны хор выступае перад хлебаробамі Случчыны; ваяльна-харэаграфічная сцэнка «Заручыны» ў выкананні танцавальнай групы хору.

Фота Г. ФРАЛОВА.

«І ГОЛАС ГУЛКІМ СЕРАБРОМ...»

так, як бы зноўку выплыла на паверхню, каб у новым пынелым сваім абліччы, у новай чырвонаармейскай форме звярнуцца да народа і да краіны са словамі закліку, упэўненасці, веры. І гэтыя словы былі пачуты ўсюды: на агнявых пазіцыях пад Масквой, у партызанскім бары і на уральскім заводзе, дзе хлопчык-рамецік з Віцебска альбо Мінска кавалі пераможную браню.

У голасе Танка гучала непахісная упэўненасць, што

...Мы шляхі вярнуцца знойдзем,
Як вырай іх знаходзіць век,
Па сонцу, што над намі ўзойдзе,
Па звону беларускіх рэк.

І знайшлі. Па звону рэк і вінтовак. Па цяжкаму і дальнабойнаму гарману выраю, на крылах якога неслася ўперад, у «абвугленую старану», барвовае, зорнае, у ранах паэтычнае слова Максіма Танка.

Нялёгка была сустрэча з краінай, з горадам:

— Горад мой, горад мой.
Колькі гордых, і мужных, і смелых
Тут лягло пад табой,
На руінах тваіх анямелых?

Менавіта памяць аб гордых, мужных і смелых, што назаўсёды засталіся па той бок агнявой мяжы, не дазволіла паэту аддацца распачы, а настойліва і ўпарта грукача ў сэрца напамінаю пра наш абавязак перад жыццём, перад дзецьмі, перад заўтрашнім днём.

Памяццю аб ахвярах, святлом усенароднага подзвігу, здзейсненага ў бітве з фашызмам, азорана ўсё напісанае Танкам у першыя пасляваенныя гады: «Гэта», «Трасцянец» — усхваляванае апісанне спалянёнай беларускай зямлі; «У Брэсце» — пра неўміручы геральчны гарнізон; нават гістарычная паэма «Люцыян Таполя» — пра народнага беларускага мастака XVII стагоддзя, які горда, весела і непадкупна процістаяў сваёй мастацтваўскаму цемрашальству, рэакцыі, фанатызму.

Наогул трэба сказаць, што непарыўная, арганічная сувязь з традыцыямі народнай культуры — адна з самых прывабных і моцных, калі не самая моцная якасць Максіма Танка. Культура для Танка — не толькі кнігі альбо жывапісныя палотны, а і ўсё рознабаковае працоўнае вопыт многіх і многіх пакаленняў арагых, сейбітаў, пятагонаў, кавалёў, лесарубаў, усяго працавітага «мужыцкага» роду, атожылкам, сынам якога назвацца адчувае сябе паэт.

Надружычы па многіх краінах Амерыкі і Еўропы, Танк заўсёды заставаўся сынам сваёй зямлі, дзе «так павуча іграюць смякі», дзе ў павуцінны рывачкі сетак дрыжаць «буйныя зоры вячэрня», а «над калгаснаю пасекай з самага рання» не сціхае пчаліны звон. Толькі чалавек глыбокага, удумлівага погляду на свет, на гіс-

торыю і людзей, чалавек, бязмежна адданы родным кэрэнням, мог так убачыць і так пашкадаваць атручаную і аслепленую рэлігійнымі фанатыкамі маладую манадку на адной з рымскіх вуліц:

Глядзіць набожна на крыж пятровы,
А я малюся на яе бровы:
Няўжо, красуня, ты не шкадуеш,
Што хараство і жыццё марнуеш?
Як танцавалі б ножкі такія, —
Ave Maria!
Цябе атрутаю апаілі,
Ружанцам рукі табе скруцілі.
Смялей парві ты яго, не бойся!
У полі недзе шуміць калоссе...
О, як бы жалі рукі такія, —
Ave Maria!

У паэзіі Максіма Танка шырачэзны, «экватару ў цыркуль», як гаварыў Маякоўскі, тэматычны дыяпазон. Але, раздзяючыся ўшыркі, гэта паэзія заўсёды застаецца адданай ідэйным каардынатам, такім, як камуністычная партыйнасць і народнасць, геральчны вопыт савецкага чалавека, які выраставаў чалавецтва ад фашысцкага рабства і вынішчэння і першы ў свеце расчыніў дзверы ў космас.

Не губляючы рэальнага маштабу падзей і з'яў нашай савецкай штодзённасці, Танк умеў разам з тым падыходзіць да гэтых падзей з высокай, нават, скажам, з «насмічнай» мерай. І вось ужо добрыя нашы дзяўчаты, маладыя тынкоўшчыцы на новабудулі становяцца ледзь не «партнёрамі» нашых касманаўтаў — так высока ў неба, пад самыя аблокі падымае паэт-рамантык сваіх геральнаў: «іх ласкай закрашаны хлеб, іх жартам паселены хлеб, іх песняй запіты хлеб».

Маштабнасць і шырыня, умненне адзіным позіткам схопіць блізкае і далёкае, гістарычна значнае і бытавое, — таксама адна з каштоўнейшых рысаў Максіма Танка, вострая думка якога ўмеў пранікнуць у самыя «грозныя супярэчнасці» часу: «паміж кавалкам цэглы астрожнай», «паміж зялёным полымем лісця і полымем крэматорыя»... Разабрацца ў гэтым клубку супярэчнасцей і кантрастаў стагоддзя Максіму Танку заўсёды дапамагаюць прынцыпы камуністычнай ідэйнасці, вернасць паэта-грамадзяніна і патрыёта ідэалам і мэтам народа.

Максім Танк выдаў у Беларусі 455 кніг вершаў. 29 яго зборнікаў выйшлі ў Маскве і іншых савецкіх рэспубліках. Паэту прысуджаны Дзяржаўная прэмія СССР, літаратурная прэмія імя Я. Купалы, Дзяржаўная прэмія БССР імя Я. Купалы. Ён удастоены звання народнага паэта Беларусі.

Максіму Танку — 60 гадоў. Хай будучы яму пажаданнем словы, сказаныя ім некалі, у пару маладосці, якая і па сёння з паэтам:

І голас гулкім серабром —
Пяеш — звяніць ўдалі,
У трэль салаўіную ці ў гом,
У любую песню лі.
Рыгор БЯРОЗКІН.

СА ЗБОРНІКА
МАКСІМА ТАНКА
«КЛЮЧ ЖУРАЎЛІНЫ»,
У ЯКІ УВАЙШЛІ
ЛЕПШЫЯ ЛІРЫЧНЫЯ
ТВОРЫ РОЗНЫХ ГОД

РОДНАЯ МОВА

З легендаў і казак былых
пакаленняў,
З калосся цяжкага жытоў
і пшаніц,
З сусор'яў і сонечных
цёплых праменьняў,
З грымучага ззяння бурлівых
крыніц,
З птушынага шчэбету, шуму
дубровы,
І з гора, і з радасці, і з усяго
Таго, што лягло назаўсёды
ў аснову
Святыні народа, бессмерця
яго, —
Ты выткана, дзіўная родная
мова.

Няма на зямлі таго шчасця
і гора,
Якога б ты нам перадаць
не магла.
Няма такіх нетраў, глыбокага
мора
І гор, праз якія б ты не
праваля
Мяне на радзіму, туды,
дзе сягоння
Святыні народа, бессмерця
з пяцілёў
Над спаленай хатай,
над родным загонам,
Над будучыняй і над песняй
маёй, —
Над тым, што было і што век
будзе вольным.

Народ пранясе цябе, родная
мова,
Святлом незгасальным у сэрцы
сваім
Праз цемру і годы змаганняў
суровых.
Калі ж ападзе і развеецца
дым
І нівы васкросься
закаласяцца, —
Ізноў прашуміш ты вясновым
дажджом,
Ізноў зазвініш ты у кожнай
у хаце,
Цымбалам дасі іх сярэбраны
гром
І вусны расквеціш усмешкай
дзіцяці.
1943.

МОЙ ХЛЕБ НАДЗЕННЫ

Непакой за цябе, зямля мая, —
За твай ураджай, спакойны сон,
За дрэва кожнае ў гаю,
За весніх песень перазвон,
Непакой за цябе, зямля мая, —
Мой хлеб надзённы.

Часамі ён горкі ад пылу быў,
Часамі салёны ад слёзаў быў,
Часамі гарачы ад пораху быў,
Але і салодкі ад дружбы быў
Мой хлеб надзённы.

І не кладзіце мне хлеб другі
У кайстру, калі я ў дарогу іду,
На стол, калі бяседу вяду,
На сэрца, калі на ім рукі
складу.
1961.

КЛЮЧ ЖУРАЎЛІНЫ

Ключ жураўліны!
Гэта — ключ, якім адмыкаюць
Веснія воды,
Цёплыя подыхі ветру,
Зялёныя руны,
Птушыныя гнёзды,
Вясёлкі
І радасць.

Таму, калі бачу яго,
Мне хочацца рукі свае
працягнуць
Аж пад хмары асеннія,
Каб клочком гэтым
Зноў адамкнуць
Маладосць.
1963.

УДАРЫЎ ГРОМ

Ударыў гром на голы лес.
Гавораць, цяжкі будзе год:
Зярна і пошару — ў абрэз,
Грыбоў і ягад — недарод;
Скупей шмат будзе ўзятак
пчол,
Мяльчэй — у завадзях вада,
Пыльней — шляхі праз сухадол,
Драбней — слява ў невадах.

Ударыў гром на голы лес.
Ударыў бы ў мяне ён лепш.
1964.

А. МАЖЭЙКА.

17 верасня 1939 года на досвітку Чырвоная Армія перасекла дзяржаўную граніцу, каб працягнуць руку дапамогі народу Заходняй Беларусі. І ў той самы дзень мы пачулі малады, усхваляваны голас паэта з прозвішчам, металічнай, бранявай сутнасцю якога добра і нечакана адгукнулася звону і грукату чырваназорных машын:

Здарова, таварышы! Доўга чакалі
Мы вас і чакала ўся наша зямля.

То быў голас Максіма Танка (Яўгена Скурко), сына заходнебеларускага селяніна. І чуліся ў ім не толькі ўрачыстасць, не толькі радасць надзей, якія збыліся нарэшце, але і сардэчнае шкадаванне аб многіх гадах, пражытых у палоне, пад паліцэйскім уціскам, на бясконцых этапах ад турмы да турмы.

Першая кніга Танка, выдадзеная ў 1936 годзе на сродкі камуністычнай арганізацыі, так і называлася — «На этапах». На вокладцы кнігі — дарога, штык і цень ад штыка на дарогу. Цэнтральны вобраз кнігі, яе паэтычны лейтматыў — чалавечыя рукі, зраненыя аб штыкі, аб калючы дрот кардонаў, але ўпарта працягнутыя на Усход, да сонца. Потым былі яшчэ кнігі — «Журавінавы цвет», «Пад мачтай», «Нарач», і ўсе яны гаварылі пра тое ж самае: пра няскораную мужнасць барацьбіта, пра яго высокую годнасць і прагу свабоды сабе, таварышам, народу, краю...

Ясным красавіцкім днём 1940 года мы ішлі з Максімам шырокімі вуліцамі Масквы, і ён, відаць, усё прыпамінаў Маскву такой, якой бачыў яе ў маленстве, калі разам з бацькамі выбраўся ў далёкае бежанства. Прыпамінаў і, вядома, не пазнаваў. А ўвечары ў Політэхнічным музеі мы слухалі Яхантэву — ён чытаў Маякоўскага, які разам з Міцкевічам і Купалам пакінуў найбольшы след у душы заходнебеларускага юнака-паэта з «трывалым» прозвішчам Танк.

І раптам — вайна. Усё, чым жыла давераснёўская творчасць Танка — яе трывога і мужнасць, надзея і сму-

нымі крокамі Танка, яшчэ ў трыцятых гады пісаў: «Няшмат сустрэнецца ў польскай паэзіі малюнкаў прыроды, якія сваёй прыгажосцю маглі б парывацца з карцінамі Танка. Яго паэмы «Нарач» і «Журавінавы цвет» ператвараюць красу наднёманскай зямлі ў такую дасканалую паэзію, што ў гэтых адносінах яго можна параўнаць з Міцкевічам, не бяючыся якой-небудзь дыспарапорцыі».

Сучасны польскі паэт Тадэвуш Голуй нібы падтрымлівае свайго земляка: «Максім Танк, пясняр савецкай айчыны, складае напеўныя, меладыйныя вершы, у якіх гучыць чыста народная нота... У паэме пра партызан ён даў цудоўны, поўны чароўнасці вобраз Беларусі, яе прыроды і людзей».

А даследчык творчасці Танка М. Вольскі з Польшчы адзначае, што «Максім Танка характарызуе актыўнае ўмяшанне ў надзённае жыццё краіны. Ён улаўляе яе дасягненні, выказвае свае пачуцці да яе. Ён часта звяртаецца да мінулага, але заўсёды актуалізуе ўспаміны. Апошнім часам шмат падарожнічае, што дае яму тэматыку для новых твораў».

А павагу і пашану да польскай культуры, сімпатыі да польскага народа ён захаваў з часоў нашай агульнай барацьбы за свабоду, за дэмакратычныя формы жыцця.

Інтэрнацыяналістычныя пачуцці Максіма Танка падкрэслівае чэшскі літаратуразнаўца Йозаф Румлер:

«Танк, якому вопыт рэвалюцыйнага змагара даў магчымасць не толькі зразумець, але і адчуць значэнне і важнасць інтэрнацыяналізму, шырока адлюстроўвае ў сваёй творчасці жыццё працоўных розных краін... Ён паказвае, як ідэал сапраўднага братэрства чалавецтва прабівае сабе шлях у жыццё».

Пражскі славіст Вацлаў Жыдліцкі таксама звяртае ўвагу на інтэрнацыяналістычны аспект творчасці Танка: «Паэт ідзе па зямлі з роздумам, і здаецца, няма нічога такога, што, на яго думку, не варта было б увагі... Вялікую натхняльную ролю адыгралі падарожжы Танка за мяжу — у Амерыку, Кітай і па Заходняй Еўропе. Вершы, прывезеныя з гэтых дарог, асабліва еўрапейскі цыкл, сталі адной з найвыдатнейшых падзей сучаснай беларускай паэзіі».

Крытык з ГДР Аналіз Глобіг лічыць, што «сіла танкаўскай лірыкі — у яе прастаце і непазрэднасці, у цеснай сувязі з беларускім фальклорам і ў музычнасці яго вершаў».

Паэзія Танка разглядаецца ў «Гісторыі сусветнай літаратуры», якая выйшла ў 1963 годзе ў Браціславе. Аўтары яе падкрэсліваюць самабытны талент нашага паэта, яго ўменне змяняць «узвышаны публіцыстычны пафас на пясчотную лірыку».

Італьянскі літаратуразнаўца Джузэпе Месіна больш за ўсё цэніць у творчасці Танка тое, што яна выказвае пачуцці не толькі самога паэта, але ўсяго народа. Вельмі важнае прызнанне ў вуснах чалавека, які жыве пры іншым ладзе, у іншым грамадстве.

Песні Танка ляцяць па свету. У далёкай Мексіцы іх пачуў наш зямляк Якаў Кастакоўскі — ён напісаў музыку на вершы «Сасна», «Галінка і верабей», «Граніца». Цяпер гэтыя раманы і баладу Кастакоўскага ведаюць і на радзіме паэта.

У дні слаўнага юбілею Танка добрым словам яго ўспомняць многія прыхільнікі творчасці паэта, якія жывуць за межамі Беларусі.

П Р Ы З Н А Н Н Е

Мужныя і пясчотныя, палыманыя і напеўныя вершы Максіма Танка сёння вядомы не толькі ў тым краі, дзе яны ўзніклі. Іх чытаюць у многіх кутках зямнога шару. Чытаюць і захапляюцца, перакладаюць і выдаюць. Кнігі Максіма Танка выйшлі ў Польшчы і Балгарыі, вершы і паэмы ўключаны ў анталогіі, якія выданы ў Венгрыі і Чэхаславакіі, Румыніі і Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы. Пра беларускага паэта пішуць у Францыі і Італіі.

Што ж вабіць чытачоў многіх краін у творчасці Максіма Танка? Перш за ўсё — глыбокая народнасць паэта, яго адданасць сваёй сацыялістычнай Радзіме, Краіне Саветаў, у якой аб'ядналіся людзі многіх нацый; яго гуманізм, любоў да чалавека працы, дзе б гэты чалавек ні жыў. І, вядома, умненне родным словам стварыць непаўторныя карціны беларускай прыроды, вобразы людзей свайго краю.

Але дадзім слова замежным прыхільнікам творчасці Максіма Танка.

Вядомы польскі пісьменнік Ежы Путрамант, які з цікавасцю сачыў за першымі паэтыч-

СКРЫПКА ГАЛЬЯНА

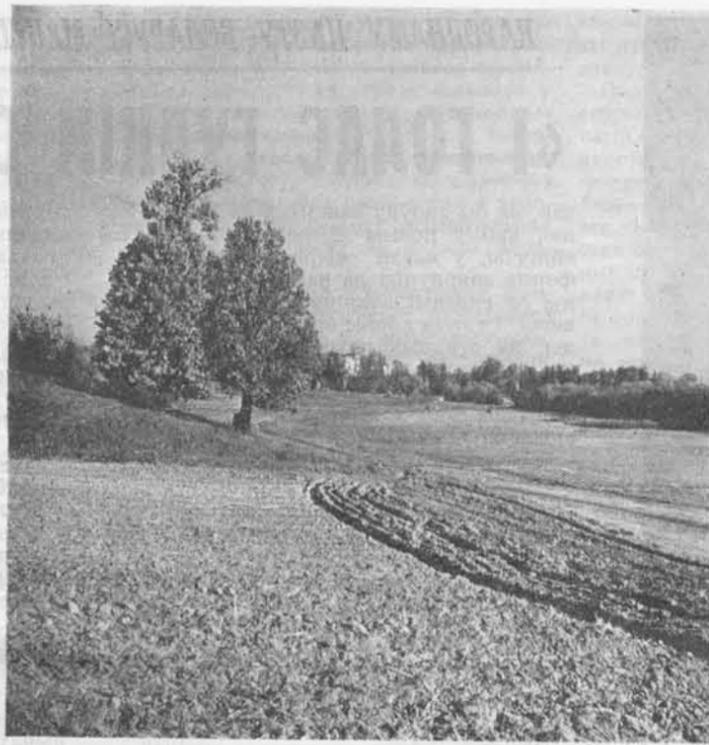
Скрыпка работы вядомага італьянскага майстра сярэдзіны XVIII стагоддзя Фернанда Гальяна, паслядоўніка знакамітага Антоніа Страдзівары, знойдзена ў Мінску. Загадчык кафедры струнных інструментаў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі дацэнт Н. Браценнікаў, які выявіў гэты каштоўны інструмент у музыканта-аматара, раскавае:

— Гэта вельмі рэдкая знаходка, і яна, зразумела, выклікала вялікую цікавасць у спецыялістаў і музыкантаў. Устаноўлена, што скрыпка зроблена Фернанда Гальяна ў лепшую пару яго творчасці, калі яму было 36 год. Ён быў старэйшым сынам Мікалая Гальяна, таксама вядомага скрыпачнага майстра, працаваў па мадэлях свайго дзеда Аляксандра Гальяна і свайго бацькі, а пазней у стылі Страдзівары. Да гэтага стылю адносіцца і мінская знаходка.

Фернанд рабіў інструменты канцэртнага плана. У падрабязным чэшскім каталогу італьянскіх інструментаў, дзе дадзены апісанні і адлюстраваны некаторыя яго вырабы, скрыпка, знойдзеная ў Мінску, не значыцца. Адзін з лепшых савецкіх рэстаўратараў струнных інструментаў А. Качэргін даў знаходцы высокую ацэнку. Некаторыя яе элементы блізкія да ўзораў вядомай браўншвейгскай школы. Выдатныя яе гук, лак. На ўнутраным баку ніжняй дэкі захавалася наклеяная—свайго роду фірменная знак італьянскага майстра: «Фернандус Гальяна, сын Мікалая. Выканана ў Неапалі ў 1760 годзе». Удалося высветліць, што сям'я ранейшага ўладальніка была скрыпачу ў Мінскім павеце ў 1914 годзе. Як яна трапіла сюды з Італіі — незядома.

Каштоўная знаходка пройдзе рэстаўрацыю ў Маскве. Будучы ліквідаваны эфекты, накладзены часам. Скрыпка ўвойдзе ў створаную нядаўна па рашэнню Міністэрства культуры БССР рэспубліканскую дзяржаўную калекцыю унікальных музычных (смычковых) інструментаў. Сюды будучы паступаць таксама ўзоры лепшых работ беларускіх майстроў.

С. РАТГАУЗ.

Асенняе ворыва.

Фотаэціюд В. ЖДАНОВІЧА.

«ДРЭВА КАХАННЯ»

Аб «дрэве кахання», як называюць яго ў навакольных вёсках, складлася легенда: разлучаныя бацькамі юнак і дзяўчына пасадылі ў зямлю ў знак вечнага кахання два зярняткі — сасны і дуба. На тым месцы і выраслі два неразлучныя дрэвы, якія нібы абняліся. Зімой сасна прыкрывае сваімі зялёнымі галінкамі-рукамі дуб ад сцюжы, а летам дуб ахоўвае сасну шырокім лісцем ад пякучай гарачыні.

Гэта вельмі старадаўняе дрэва ўзята Свіцязінскім лясніцтвам пад ахову як рэдкі помнік прыроды.

Расце яно 12 кіламетраў ад Навагрудка, побач з шырокай стужкай Баранавіцкага шася. На вышыні двух метраў магутны ствол раздвойваецца, і амаль на 30 метраў увышыню падымаюцца ствол сасны і ствол дуба.

ЗІМОЙ РАСЦВІТУЦЬ ЦЮЛЬПАНЫ

Колькі разоў, беражліва ўзяўшы ў рукі кветку, раскрываў Іван Гаўрылавіч хлопчыкам і дзяўчынкам таямніцы прыроды. Дзяцей гэтыя расказы заўсёды захапляюць, таму што настаўнік многа ведае і ўмее: можа на кусте шышынны вырасціць некалькі гатункаў выдатных руж, у невялікім керамічным гаршку выгадаваць павалак металу «ажывае» ў яго руках, ператварыўшыся ў лёгкага даўганога жураўліка, што стаіць, выраўніваючы шыю, на краі вадаёма на прышкольным участку. Вучні цягнуцца да Івана Гаўрылавіча, старанна працуюць на ўчастку — у сваім малым батанічным садзе.

Верасень — месяц асені. А тут быццам затрымалася лета. Цешыцца вока сакавітай зеляніна, палымнеюць ружы, квітнеюць стройныя гладыёлы, пясчотныя гваздзікі. Тым, каму цяпер 10—12 год, здаецца, што кветкі заўсёды раслі вакол 47 мінскай школы. А былыя вучні могуць расказаць, як насілі з разбураных баракаў цэглы і пліткі, каб вымасціць ім дарожку да ўчастка, як дапамагалі капаць са-

жалку, самі майстравалі лаўкі, рабілі рыдлёўкі і іншы садовы інвентар, як пад кіраўніцтвам Івана Гаўрылавіча высаджвалі кветкі.

Цяпер прышкольны ўчастак займае паўгектара. На ім сабрана багатая калекцыя раслін: 600 кустоў ружаў 120-ці гатункаў, 15 тысяч гладыёлаў 150-ці відаў, 80 гатункаў цюльпанаў... Тут зацвітае многагалы махровы лямі, з альтанкі звісаюць гронкі вінаграду, пладаносіць барбарыс, а зімой зеляне калочая магнолія.

Жыхары Фабрычнай і Заводскай вуліц, Рабочага завулка любяць прагуляцца ля прышкольнага ўчастка, палюбавацца кветкамі. Неяк прыйшоў сюды і слесар-наладчык фабрыкі «Камунарка» Міхаіл Карэлы. Прыйшоў раз, другі, ды і пасябраваў з настаўнікам. І ўжо многія гады дапамагае Івану Гаўрылавічу весці яго гаспадарку. Такіх добраахвотных памочнікаў у Максімовіча нямала і сярод настаўнікаў, і сярод бацькоў.

Даўно адзвінеў апошні школьны званок для афіцэра Віктара Вялічкі. Але і цяпер, прыязджаючы ў

вадпуск, ён абавязкова зойдзе да Максімовіча паглядзець на школьны батанічны сад, папрасіць насення, каб потым у ваенным гарадку, у якім ён служыць, вырасціць такія ж прыгожыя кветкі. Настаўніцай біялогіі стала Ліля Шукліна, а Мая Дзядовіч паступіла на біялагічны факультэт універсітэта.

Аб юных кветкаводах і багатай калекцыі раслін чуткі разышліся далёка. У школу пішуць з Петрапаўлаўска-на-Камчатцы, з Удмурцкай АССР, Барнаўла, Горкага, з многіх іншых гарадоў і вёсак краіны. Просіць падзяліцца вопытам, прсылаць саджанцы і насенне, дзякуючы за пасылкі, за добрую парадку.

У адной са старажытных легенд гаворыцца, што зімой цюльпаны расцвітаюць толькі для тых, у каго ўмельныя рукі і добрае сэрца. Такія рукі і сэрцы ў Івана Максімовіча і яго выхаванцаў.

НА ЗДЫМКАХ: Іван МАКСІМОВІЧ і васьмікласнікі Света ОСІПАВА і Віця МАЛЫТО на ўчастку; у адным з куткоў школьнага батанічнага саду. Фота У. ЛУПЕЙКІ.

СПОРТ

НА КАЛГАСНЫМ СТАДЫЁНЕ

Калгас «Новы быт» Мінскага раёна вядомы ў Беларусі як моцная гаспадарка. Гасцям, якія прыязджаюць сюды, ёсць на што паглядзець. І ў час экскурсіі па калгасу іх абавязкова прыводзяць на стадыён.

Гэтым летам на калгасным стадыёне адбылося ўжо некалькі «міжнародных матчаў». У ліпені мясцовыя

спартсмены прымалі каманды, складзеныя з членаў дэлегацыі прагрэсіўнай амерыканскай моладзі, а зусім нядаўна адбыліся сустрэчы з чэхаславацкімі студэнтамі, якія два тыдні праходзілі ў калгасе практыку. І хоць у абедзвюх сустрэчах перамаглі гаспадары, госці засталіся вельмі задаволены. Яны не толькі ўбачылі шмат цікавага, але яшчэ і добра адпачылі, а галоўнае — пасябравалі з вясковае моладзю.

Г. ЛІНКЕВІЧ,
інструктар фізкультуры
калгаса «Новы быт».

ГАЗЕТА Ё... ТРОХ ЭКЗЕМПЛЯРАХ

У Беларускай дзяржаўнай музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны захоўваецца незвычайны экспанат — экзэмпляр рукапіснай газеты «Пленная правда», выпушчанай 10 ліпеня 1942 года ў акупіраваным Мінску. Праз многа год удалося ўстанавіць, што яе аўтарам, рэдактарам і выдаўцом быў вядомы савецкі пісьменнік Сцяпан Злобін.

У гады вайны ён быў карэспандэнтам армейскай газеты. У кастрычніку 1941 года яго, цяжка параненага, непрытомнага, захапілі ў палон каля Вязьмы. Адтуль ён трапіў у лагэр ваеннапалонных, які знаходзіўся ў Мінску на Лагойскім тракце (цяпер вуліца Якуба Коласа). Тут ён працаваў санітарам у тыфозным аддзяленні.

У музеі ёсць пісьмо Сцяпана Злобіна, у якім ён раскаваў, як была выпушчана «Пленная правда»: «Тры начныя дзяжурствы пайшлі на размнажэнне першага нумара газеты ў трох экзэмплярах. Я быў і аўтарам, і рэдактарам, і выдаўцом. Мне дапамагалі верныя сябры, якія пільнавалі, каб нас не заўважылі гітлераўцы. Я, старшы дзяжурны, быў замаскрыраваны каля начнога стала. Плашч-палатка пакрывала мяне, лямпачку і столік. Санітары Сцяпан Вядзернікаў, Якаў Бялоў, Іван Хахлоў ахоўвалі мяне ўсю ноч. Назаўтра наша газета пайшла гуляць па лагэру. Адзін экзэмпляр яе рабочая каманда вынесла ў горад...».

І. КУЧАР.

ГУМАР

Бацька чытаў малому казку аб рыбаку і рыбцы. Калі дайшлі да таго месца, дзе свая бабка насылае дзеда да мора чацвёрты раз, малы спытаў:

— Няўжо дзед не дадумаўся напасціць залатую рыбку, каб яна яму дала другую бабку?

— У вас ёсць што-небудзь для тых, хто вяртаецца з рыбалкі з пустымі рукамі?

— Ёсць. Кансерваваныя рыкі.

Бацька пытаецца ў малаго: — Віценька, пойдзем у нядзелью рыбу лавіць? — А ці ж у рыб не выхадны дзень?

Рыбалоў спытаў прахожага: — Скажыце, у гэтым возагэ дазваляецца лавіць рыбу? — Дазваляецца.

— Значыць, калі я тут злайму рыбу, не будзе непрыемнасцей?

— Не. Гэта будзе цуд.

Першакласнік Юра вярнуўся са школы і заявіў:

— У школу больш не пайду. — Чаму? — спытала бабуля. — Бо там прымушаюць чытаць і пісаць, а я не ўмею, а размаўляць умею, дык на ўроках не дазваляюць.

Дзве сяброўкі: — Я выходжу замуж, — прызналася маладая, — але мяне вельмі непакоіць тое, што сваякі жаніха ненавідзяць мяне. — Адкуль ты ведаеш? — перапытала яе старэйшая. — Сама ў гэтым упэўнілася?

— Ого, лямчэ як! Я жонка ўтапіла б мяне, калі б даведлася аб намеры мужа.

НА ВЫСТАЎКУ Ё ШВЕЦЫЮ

Графічныя лісты «Памяць» Г. Паплаўскага атрымалі высокую ацэнку ў рэспубліцы. Хут-

ка з гэтымі работамі, якія ўслаўляюць гераічны подзвіг беларускага народа ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, пазнаёміцца жыхары Швецыі. Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з дружэбнымі краінамі адправіла іх у Стэкгольм на выстаўку графікі. Экспазіцыя ўключае ў сябе таксама творы Н. Паплаўскага, А. Лось і іншых мастакоў. Графічныя лісты А. Паслядовіч пазнаёмяць шведскую публіку з бытам, звычаямі і традыцыямі беларускага народа. Творчасць А. Кашкурэвіча прад-

стаўлена серыяй ілюстрацый да твораў Я. Купалы. У Швецыю адпраўлены таксама выстаўкі дацянскага малюска, вырабаў народнага промыслу, дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, вялікая экспазіцыя савецкай кнігі і іншых матэрыялаў. Яны будуць экспанаваныя ў Стэкгольме, Галівары, Пітэа, Кіруне і іншых шведскіх гарадах у час Дзён савецкай культуры, якія мяркуюцца правесці ў кастрычніку — лістападзе па дамоўленасці з Таварыствам Швецыі — Савецкі Саюз.

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91,
33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 1107.